

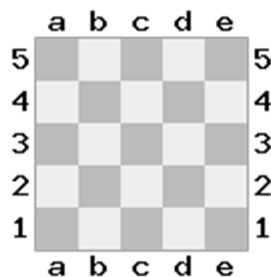
Schaken op de basisschool

Werkboek 1: voor beginners in groepen 3, 4 en 5

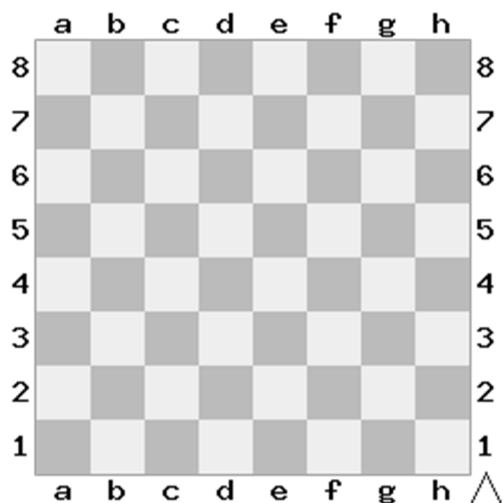
(1^e druk, januari 2018)

Antwoorden

Coördinaten 5x5 schaakbord

Coördinaten 8x8 schaakbord

LES 1

Opdracht 2

1. fout. 2. wit: fout; zwart: goed. 3. fout. 4. goed.

Opdrachten 3 en 4

Laat de kinderen stippen zetten op alle velden waar het stuk naar toe kan. Let er op dat ze geen eigen stukken slaan en dat ze niet over stukken springen.

Vragen pagina 1

- De Dame staat op haar eigen kleur.

LES 2

Opdrachten 1, 2 en 3

Laat de kinderen stippen zetten op alle velden waar het stuk naar toe kan. Let er op dat ze geen eigen stukken slaan en dat ze niet over stukken springen (met uitzondering van het Paard = opdracht 3). Bij opdracht 2, opgave 4 mag de witte Koning natuurlijk niet naast de zwarte Koning staan.

Opdracht 5

1. Pa3 en De3. 2. Tc3 en Kd2. 3. Db5 en Ta4-e4-e5. 4. Pc2 en Te2-e5-c5 of Tc2 en Pe1-d3-c5.
5. Kc1, Pb1, La1. 6. Da5-a2-b2 en Te1-e4-d4 of Da5-d5-d4 en Te1-e2-b2. Met de Dame zijn meerdere routes mogelijk.

Vraag pagina 5

- De Koning is een oude man. Na 1 stapje moet hij uitrusten.

LES 3

Opdrachten 1 en 2

Laat de kinderen stippen zetten op alle velden waar de pion naar toe kan.

Zorg ervoor dat de kinderen goed begrijpen hoe de looprichting van een pion is. De witte en zwarte driehoeken naast het bord geven de looprichting van de pionnen: witte pionnen lopen naar boven; zwarte pionnen naar beneden. Dit geldt consequent in het hele werkboek.

Let er op dat de pion alleen vooruit loopt en schuin slaat (natuurlijk niet de eigen stukken).

Promotie is verplicht als een pion aan de overkant komt. Na promotie mogen er meerdere Dames op het bord staan. Dat wordt wel eens vergeten (opdracht 3, opgave 4). Een gepromoveerd stuk komt op de plek waar de pion is gepromoveerd; niet op de plek waar dat stuk in de beginstelling staat.

Vraag pagina 6

- De pion is het enige stuk dat niet achteruit mag.

Vraag pagina 7

- 9 Dames. 8 gepromoveerde pionnen en de Dame die in de beginstelling al op het bord staat. Zie ook de illustratie.

LES P1

Opdracht 2

1. Lc6-g2-f1.

2. Ke6-e7-e8 en De3-d3-d8. Met beide stukken zijn meerdere routes mogelijk. Herhaal nog eens de regel: de dame staat op haar eigen kleur.

Opdracht 3 (Met de klok mee vanaf links boven.)

1. De4-c6. 2. Ta6-f6. 3. Pf4-g2. 4. Dh8-a1. 5. Ke4-d4.

Opdracht 4

Er zijn vaak meerdere oplossingen mogelijk.

1-5. allemaal 2 zetten.

6. 4 zetten: c4-c3-c2-c1 met promotie tot Dame of Toren. gevolgd door De1

Opdracht 5

1. Dxb5 en Dxd1. 2. d4xe3. 3. Pxa3 en Pxe1. 4. Lxc1 en Lxe5. 5. Kxb3 en Kxd3. 6. Dxe4 en cxd4.

Opdracht 6

1. Lc3. 2. pion d3. 3. Lc3 en Pc4. 4. Pf4. 5. Tc5. 6. Dd4.

Vraag pagina 9

- Omdat de Loper maar op 1 kleur komt.

Vraag pagina 10

- De Lopers zijn de raadsheren. Die fluisteren de Koning en de Dame in wat ze moeten doen. (Koning Willem-Alexander kan niet zo goed schaken!)

Vraag pagina 11

- Naar 8 velden.

LES 4

Opdracht 1

1. niet veilig. 2. veilig. 3. niet veilig. 4. veilig. 5. veilig. 6. veilig. 7. niet veilig. 8. niet veilig. 9. veilig.

Opdracht 2

1. a3, b1, b2, b4, d3, e3. 2. a3, b5, d4, e5. 3.e2. 4. b1, e1, d3, d5. 5. e4. 6. d4.

Opdracht 3

1. a8. 2.b3, c2, c4, d2, d4. 3. a5, c5. 4. a1 (gedekt = Les 5), a2. 5. c3. 6. b5.

Vraag pagina 12

- Staat mijn stuk daar veilig?

LES 5

Opdracht 1

1. gedekt 2. niet gedekt 3. gedekt 4. gedekt 5. gedekt 6. niet gedekt

Opdracht 2

1. Dxb2 2. Kxb7 3. Txd1

Opdracht 3

1. niet veilig 2. veilig (gedekt) 3. niet veilig 4. veilig (gedekt) 5. veilig 6. niet veilig (een gedekte Dame staat vaak toch niet veilig. De Dame is zo sterk, die wil je niet kwijtraken.)

Opdracht 4

Er zijn meerdere oplossingen mogelijk. Komen ze er niet uit? Laat de kinderen dan de opgaven maken op een klein schaakbord (5x5).

Opdracht 5

1. Dxc5 2. Pxc4 3. Kxd4 4. exf6 5. Txh4 6. Lxf6

LES 6

Opdracht 1 (Met de klok mee vanaf links boven.)

1. Lxa1 2. Pxd3 3. Dxh2 4. Txd1 5. voorbeeld 6. Kxc5 7. c3xd4 8. Pxd4

Opdracht 2

1. Dxc6 2. Pxd3 3. Txe8 4. Kxe5 5. dxe4 6. Lxa1

Vragen pagina 18

1. Je geeft elkaar een hand en wenst elkaar een leuke partij.
2. De Dame

LES 7

Opdracht 1

1. Tb4 2. b2 3. Pc3 4. Pe4 5. La3 6. Dd4 7. Lc5 8. Dd3 9. Kb4 (niet Kb3: de Koningen mogen niet naast elkaar staan)

Opdracht 2

1. Le2 2. Kd3 3. d3 4. La3 5. Pd1 6. Lc1

Opdracht 3

Er zijn meerdere oplossingen mogelijk. Komen ze er niet uit? Laat de kinderen de opgaven maken op een klein schaakbord (5x5).

Opdracht 4

1. Da3, Dc2, Dc4, Dd5 2. Da2, Dc4, Dc5, Dd1, Dd2, Dd3, De4 3. Db3, Dc4, Dc5, Dg3, Dh2
4. Da4, Db4, Dc3, De3 5. Da4, Da5, Dd4 6. Tb2 7. Pd4 (staat gedekt) 8... Tg2 (staat gedekt)
9. La4 10... Db7

Vraag pagina 21

K, D, T, L, P, de pion heeft geen letter.

LES P2

Opdracht 1

1. niet veilig 2. niet veilig 3. niet veilig 4. veilig 5. veilig 6. niet veilig

Opdracht 2

1. b2, Pf3 2. f7, Th5 3. Tb7, Lf6 4. Pc3, Ld3 (Kg3, Ke6) 5. Te2, d4 (Kf4) 6. Tc2, De7, De3

Opdracht 3

1. Lxf3 2. Pxh5 3. Dxf6 4. Txd3 5. Pxd4 6. Dxe7

Opdracht 4

1. Lxh8 2. Dxh2 3. Pxc3 4. dxc5 5. Txd8 6. Kxd4

Opdracht 5

1. c5 2. Lh3 3. Tf2+ (schaak is ook een aanval) 4. Ke5 5. c5 6. La5

Opdracht 6

1. Pe4-c5-d3 2. Lf5-c8-b7 3. Ld3-h7-g8 4. Dh4-g4-g7 5. Te2-e8-c8-c4 6. Lf4-c1-a3-e7-d8

LES 8

Opdracht 1

1. Wit: 9 punten. Zwart: 6 punten.
2. Wit: 11 punten. Zwart: 10 punten.

Opdracht 2

1. Dxf3xf8xa8xd5
2. Pxd3xf2xg4-f6xe8

Opdracht 3

1. fout 2. goed 3. goed 4. fout

Opdracht 4

1. Txd1 (5 punten) 2. Lxb2 (3 punten) 3. Pxb2 (9 punten) 4. Dxa2 (5 punten) 5. cxd4 (3 punten).
Zwart kan daarna de pion slaan: wit houdt dan nog 2 punten over. 6. Kxb3 (1 punt)

LES 9

Opdracht 1

1. Wit: 12 punten. Zwart: 15 punten.

Opdracht 2

1. Lxh8 2. exd4 3. Txc2 4. Txh8

Opdracht 3

1. Dxc5 2. Lxh1 3. Dxh7 4. Txc8 5. Dxd7 6. Dxa3

Vraag pagina 29

Loper: 3 punten. pion: 1 punt. Koning: ontelbaar. Paard: 3 punten. Dame: 9 punten. Toren: 5 punten.

Vraag pagina 30

Wit heeft aan het begin van de partij 39 punten. Voor deze vraag moet je wel goed kunnen rekenen.
Voor veel kinderen uit groepen 3 en 4 is dit een lastige vraag.

LES 10

Opdracht 1

1. ja 2. ja 3. ja 4. nee (zwart moet het schaak opheffen) 5. nee (2 Koningen naast elkaar)
6. nee (je mag nooit de Koning slaan) 7. nee (na deze zet staat wit ineens schaak) 8. ja
9. nee (de Toren staat gedekt; de Koning mag zichzelf niet schaak zetten)

Opdracht 2

1. Ka2, Ka3 2. Ke3, Ke5 3. Kd2, Ke1, Ke2 4. Ka4, Ka5, Kb5. (Ook na c4-c3 staat de zwarte Koning niet schaak. De zet verliest wel een pion.) 5. Ke2 6. Ke3

Opdracht 3

1. Kd1 2. Kb1 3. Kd4 4. Ke4 5. Ka4 6. Ke3

LES 11

Opdracht 1

1. nee (je mag nooit de Koning slaan) 2. ja 3. ja 4. nee (wit moet het schaak opheffen)
5. nee (je mag nooit de Koning slaan) 6. nee (2 Koningen naast elkaar)

Opdracht 2

1. Wit is aan zet (wit staat schaak) 2. Zwart is aan zet (zwart staat schaak) 3. Zwart is aan zet (zwart staat schaak)

Opdracht 3

1. Lxd1 2. Kxb4 3. Txd2 4. Pxb2 5. cxd4+ 6. Kxd4

Opdracht 5

1. De4+ 2. Tc1 3. Pc1 4. d3 5. Ld4 6. c3

Opdracht 4

1. Kc5 (weggaan)
2. Kxd3 (slaan)
3. Pxa2 (slaan)
4. Kd1 (weggaan)
5. Tb8 (tussenplaatsen)
6. Dxc2 (slaan)
7. La3 (tussenplaatsen)
8. Ke5 (weggaan)
9. Db1 (tussenplaatsen)
10. Kxb4 (slaan)
11. Pe3 (tussenplaatsen)
12. Txb4 (slaan)

Vraag pagina 34

Je zegt: "Die zet mag niet. Je staat schaak. Daar moet je iets tegen doen." Let wel op de regel "Aanraken is zetten".

LES 12

Opdracht 1

1. nee. De Koningen staan naast elkaar.
2. nee. Beide Koningen staan schaak.
3. nee. Zwart staat schaak met wit aan zet.

Opdracht 2

1. Df1+ (tussenplaatsen)
2. Ke7 (weggaan)
3. Txc5 (slaan)
4. Te8 (tussenplaatsen)

Opdracht 3

1. Kc4 (weggaan)
2. Dxb8 (slaan)
3. Lxe8 (slaan)
4. Kb1 (weggaan)
5. Pxc5 (slaan)
6. Df5 (tussenplaatsen)

Opdracht 4

1. Dxb1
2. Kxb8
3. Df1
4. Dxf6
5. Kh1
6. Lxb8

Vraag pagina 37

Je zegt: "Je mag mijn Koning niet slaan. Ik heb mijn Koning schaak laten staan. Ik moet een ander zet doen." Let wel op de regel "Aanraken is zetten".

Vraag pagina 38

Dekken helpt niet tegen schaak. Je Koning staat dan nog steeds schaak en dat mag niet.

LES P3

Opdracht 1

1. Wit: 8 punten. Zwart: 9 punten.

Opdracht 2

1. Lxa8
2. Pxb4
3. Lxf5 (Paard a5 staat gedekt)
4. Dxf4

Opdracht 3

1. met zwart
2. met zwart
3. met wit. Wit begint met Pxe6
4. met zwart. Zwart begint met bxa1D
5. met wit. Wit begint met Txd8
6. met zwart. Zwart begint met Lxc3

Opdracht 4

1. nee (zwart moet het schaak opheffen)
2. nee (zwart staat schaak met wit aan zet; zwart heeft een zet gedaan die niet mag)
3. ja
4. nee (je mag jezelf nooit schaak zetten)
5. nee (je mag nooit de Koning slaan; zwart heeft een zet gedaan die niet mag)
6. ja

Opdracht 5

1. Kc4
2. Kd2
3. Ka2
4. Ke4
5. Kb4
6. Kb3 (de Loper dekt de Toren)

Opdracht 6

1. Lxh8 (slaan)
2. Dxb2 (slaan)
3. illustratie
4. dxe3 (slaan)
5. e4 (tussenplaatsen)
6. Pe5 (tussenplaatsen)

Opdracht 7

1. Lh6 (1.Kg8 Txe3) 2. Lf7 (elke andere zet verliest Lb3) 3. Kh7 4. Lxe8 5. Lxh1 6. Pa4

LES 13

Opdracht 1

1. Dc3, Dc2 2. Dc3 3. Dc2 4. Dd6 5. Db3 6. Df5 7. Dg5

LES 14

Opdracht 1

1. De4 2. Db2 3. Db3

Opdracht 2

1. Dd3 2. Le3 3. Pc3 4. Lc3 5. Le2, Lb3 6. Dd4, Dd2, Db3, Da3

Opdracht 3

1. Ld2 2. Dd4, De2 3. Db4 (schaakmat)

Vraag pagina 46

De Dame kijkt naar 27 velden.

LES 15

Opdracht 1

1. ja 2. nee (Kb7, weggaan) 3. nee (Kxd3, slaan) 4. ja 5. nee (Kxc2, slaan) 6. ja
7. nee (Lc1, tussenplaatsen) 8. nee (Kb3, weggaan) 9. nee (Kh1, weggaan)

Opdrachten 2 en 3

1. voorbeeld 2. Dd2 (matbeeld 1) 3. Dc2 (3) 4. Dd4 (5) 5. Dd4 (2) 6. Db4 (5) 7. Dd1 (3)
8. Dd4 (4) 9. Db2 (2) 10. Db4 (3) 11. Dd3 (1) 12. Db2 (4)

Opdracht 4

1. Ka3 2. Ke1 3. Kd4

Opdracht 5

1. Db2 2. Dd4 3. Dd1 4. Db4 5. Dd4 6. Db2 7. a4, c4 8. Kc1 9. Da5

LES 16

Opdracht 1

1. ja 2. nee (Kd5, weggaan) 3. ja 4. nee (Ka3, weggaan) 5. nee (Kd4, weggaan) 6. ja

Opdracht 2

Een oplossing is voldoende.

1. Pa5, Pa3, Pb2, Pd2, Pe3, Pe5 2. c2, e2 3. Tc4, Te5

Opdracht 3

1. Ke3 2. Ka1 3. Kc5

Opdracht 4

1. Dxc2 2. De2 3. Dd5 4. Illustratie 5. Dd4 6. Db5, Tb5 7. Dxb2 8. Db3 9. b1D

Opdracht 5

1. De7 2. Db2 3. Dg7 4. Df7 5. Dc1 6. Dg7

Vraag pagina 52

Dit geldt in een echte partij: raak je een stuk aan dan moet je ermee zetten. Denk dus eerst na (met je hoofd! en niet met je handen).

LES 17

Opdrachten 1 en 2

1. voorbeeld 2. De5 (matbeeld 1) 3. Txa2 (3) 4. Ta1 (1) 5. Tb8 (4) 6. Ta8 (2) 7. Txc1 (4)
8. Ta1 (2) 9. Tb8 (1)

Opdracht 3

1. Dh1 2. e1D 3. Te1 4. Tg8 5. c8 D of T 6. Th1

Opdracht 4

1. Loper	S
2. Paard	A
3. pion	M
4. Zwarte Toren	E
5. Loper	N
6. Toren	S
7. pion	C
8. Dame	H
9. Paard	A
10. Dame	K
11. pion	E
12. Toren	N

LES P4

Opdracht 1

1. Dxe1+ 2. Pe5+ 3. Zwart staat beter (heeft 4 punten meer) 4. Wit staat beter. Wit kan op de eerste zet veilig de zwarte Dame slaan. Daarna heeft wit 5 punten meer. 5. f8D 6. Dxd1#

Opdracht 2

1. Dh1# 2. Td1# 3. Da4# 4. Dg7# 5. Th8# 6. Ta1#

Opdracht 4

1. Ta6# 2. Lxa8 3. Da8# 4. Lxe1 5. Td1# 6. Txf3

Opdracht 5

1. Veilig: pion f5. Onveilig: Te2
2. Veilig: Dame g1. Onveilig: Le1
3. Veilig: pion c6. Onveilig: d5
4. Veilig: pion Te5. Onveilig: Le5

Opdracht 6

1. Lxf5xg4xf3xe2-f1
2. f2xg1Dxe3xe1-c3
3. Pxc6xd7xd5xc3-e4
4. Lxd5xe5xd4xd3-e2

Opdracht 7

1 2 3 4 5 6 – 7 8 9 10 11 12 13

M A G N U S – C A R L S E N

De letters staan op bladzijden: 49, 52, 57, 40, 18, 37, 14, 31, 34, 54, 22, 46, 25

Magnus Carlsen is op dit moment (januari 2018) de beste schaker van de Wereld.